

Nr 7.

Av herr **Ekman, Karl Johan**, *angående tiden för eventuell sammanslagning av de kungliga teaternas verksamhet.*

I en av mig vid innevarande riksdag i första kammaren väckt motion har jag hemställt om uppställandet från riksdagens sida av vissa villkor för bifall till det av Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition begärda teateranslaget, däribland sammanföring av hela den statsunderstödda teaterverksamheten till operabyggnaden vid Gustav Adolfs torg. Med avseende å tiden för en sådan sammanslagning har jag inhämtat, att det nuvarande kontraktet mellan Kungl. Maj:t och Dramatiska Teaterns Aktiebolag angående uppehållandet av verksamheten därstädes icke lärer medgiva en sammanslagning tidigare än den 1 juli 1928. I detta avseende måste sålunda en jämkning ske i det av mig förut framställda yrkandet; och tillåter jag mig anhålla, att vederbörande utskott ville vidtaga åtgärder för införskaffande från kungl. ecklesiastikdepartementet av nämnda kontrakt för vinnande av erforderliga upplysningar härutinnan.

För frågans belysning i övrigt bifogas härmed:

- 1:o. Styrelse- och revisionsberättelse för Kungl. Teaterns (operans) aktiebolag för spelåret 1920—21;
- 2:o. Styrelse- och revisionsberättelse för Kungl. Dramatiska Teaterns aktiebolag för samma spelår;
- 3:o. Betänkande och förslag av den utav Kungl. Maj:t den 25 september 1897 tillsatta teaterkommitté; samt
- 4:o. Utlåtande och förslag av den utav Kungl. Maj:t den 11 maj 1906 tillsatta teaterkommitté.

I avseende å den under punkt 1 upptagna styrelse- och revisionsberättelsen tillåter jag mig erinra, att av de bland inkomsterna upptagna, av

Kungl. Maj:t beviljade extra bidragen till utgifternas täckande beloppet å 250,000 kronor för anordnandet av rundhorisont är att betrakta såsom ett icke vidare återkommande anslag till bestridande av engångsutgift, men att däremot anslagen av lotterimedel och från de Kungl. teatrarnas reservfond, tillhopa 1,229,764 kronor 98 öre, äro bidrag till täckande av årets för operaverksamhetens bedrivande uppkomna "brist", eller rättare till täckande av skillnaden mellan de betydande utgifterna och de för dessa alldeles otillräckliga, fasta inkomsterna.

Den i huvudmotionen framförda tanken på en sammanslagning av den statsunderstödda teaterverksamheten har, sedan motionen väcktes, i tidningspressen framkallat åtskillig opposition. Mot förslaget har anförts, bland annat, att det mindre skådespelet (komedien och lustspelet) krävde en mindre scen med trängre ram och intimare förhållanden än operascenen för att fullt komma till sin rätt, samt att det kunde vara tvivelaktigt, huruvida minskningen i utgifter motvägde förlusten av påräknad inkomst från det nuvarande större antalet åskådareplatser.

Vad den första invändningen beträffar, kan erinras, att visserligen kort efter operans tillkomst under Gustaf III en särskild talscen inrättades, men att, sedan denna år 1825 upphört, den dåvarande operabyggnaden blev *gemensam* för sång- och talscenen och fortfor att vara detta från 1825 till år 1863, och alltså under hela den svenska sceniska konstens kanske största glansperiod.

Måhända skulle dock, vid sidan av operascenen, någon mindre scen, sådan som Intima teaterns, vilken redan nu är med de kungl. teatrarna förenad, lämpligen böra bibehållas, dels för framställningen av intimare bagattellartade stycken, och dels för beredande av sysselsättning åt den del av artistpersonalen, som eljest, då sångspel givas, skulle gå ledig. Någon ökad inkomst vore ju också från en sådan mindre bi-scen att påräkna. Huruvida en sådan anordning lämpligen låter sig förena med en sammanslagning i huvudsak av de båda nuvarande större kungl. scenerna, torde den utredning, som vid ett bifall till min först framställda motion lär bli af oundviklig, komma att uppvisa.

Vad den andra invändningen angår, torde vara visst, att, såsom verksamheten för närvarande bedrivs å de bägge kungl. teatrarna, en sammanslagning befördrar, ja, tvingar till ett nedbringande av kostnaderna. Mycken personal kan besparas, särskilt vid teatrarnas administration och betjäning, men även bland artist- och statistpersonalen. En mängd utrustning och materiel blir gemensam. Det har nyss talats om operans rundhorisont,

till vilken Kungl. Maj:t beviljat ett särskilt anslag å 250,000 kr.; Dramatiska teatern har likaledes skaffat sig en sådan rundhorisont, vilken kunnat inbesparas om verksamheten varit gemensam. Och slutligen bör sammanslagningen, som lämnar en något större ledighet åt personalen inom vardera facket, kunna motivera en, för övrigt under alla förhållanden ofrånkomlig, om ock med försiktighet företagen nedsättning av löner och dyrtidstillägg, vilka nu sluka den oerhörda summan av 3,014,918 kronor 98 öre vid de bägge teatrarna tillhopa.

Men om det sålunda är visst, att vid en sammanslagning betydliga besparingar kunna göras, kan det vara mera vanskligt att uttala sig om, huruvida inkomsterna, särskilt av försålda biljetter (= recettmedel), efter sammanslagningen, som ju medför minskning i åskådareplatserna, kunna upprätthållas vid nuvarande höjd, eller om de kunna komma att vidkännas minskning.

Recettmedlen hava under spelåret 1920—21 utgjort

vid kungl. operan	kr. 989,099: 64
„ „ dramatiska teatern	„ 753,548: 90
	S:a kr. 1,742,648: 54

För kungl. operans del betyder angivna belopp en recettinkomst pr spelafton av i medeltal 3,956 kronor. Då emellertid operan, som rymmer 1,185 åskådareplatser, vid fullsatt salong med nuvarande enkla priser (alltså fränsett förköp och vid vissa tillfällen höjda priser) inbringar pr spelafton 6,700 kronor, framgår omedelbart, att publikfrekvensen icke varit den önskade. I ännu högre grad har dramatiska teatern sett sin publik förminskas, och detta icke blott nu under depressionstiden; förhållandet var föga bättre under krigsårens högkonjunktur. Orsaken därtill är till väsentlig del att söka uti den stora mängden av teatrar i Stockholm, proportionsvis långt större än i utlandets stora städer; och icke minst uti den konkurrens, som nu råder emellan de bägge kungl. teatrarna inbördes.

I fall, efter en sammanslagning, repertoaren omsorgsfullt väljes, så att den hos publiken väcker intresse, och därjämte efter den nuvarande dramatiska teaterns förebild ett par matinéer i veckan givas, kan med största sannolikhet antagas, att publikfrekvensen på den sammanslagna scenen skall bliva god, och att vår kungl. teater, liksom motsvarande teatrar i Berlin, Köpenhamn m. fl. städer, skall kunna spela så gott som varje kväll för fullsatt hus. Om aftonföreställningarna beräknas, såsom under det gångna spelåret vid operan varit fallet, till 250 och matinéerna, vid vilka dagsinkom-

sten med deras lägre priser utgör kr. 3,500: —, till 80, skulle recettmedlen (frånsett förköp och tillfälligtvis höjda priser) komma att belöpa sig till

vid 250 aftonföreställningar à kr. 6,700: —	kr. 1,675,000: —
„ 80 matinéer à kr. 3,500: —	„ 280,000: —
		S:a kr. 1,955,000: —

Utöver nuvarande recettmedel kr. 1,742,648: —

Skulle alltså uppstå en vinst av kr. 212,352: —

Visserligen kan en sådan publikfrekvens icke med säkerhet påräknas och en del fribiljetter, recetter m. m. måste tagas i beräkning; men om också överskottet 212,352 kronor och måhända ett rätt avsevärt belopp därutöver måste beräknas såsom marginal för dylika minskningar i inkomsten av biljettförsäljningen, synes dock uppenbart, att de besparingar, som kunna göras i utgifter och löner komma att väsentligt överskjuta en möjlig minskning i recettmedlen, och att sålunda sammanslagningen kommer att medföra direkt ekonomisk vinst.

Att emellertid de kungl. teatrarna med en biljettinkomst på cirka en och en halv miljon kronor och ett statsanslag på 150,000 kronor jämte de begränsade fasta inkomster, som i övrigt stå till buds, icke kunna utan betydande årlig förlust driva sin verksamhet, torde ligga i öppen dag. Enda medlet att komma ur svårigheterna torde vara, att de bestämt påräkneliga årliga inkomsterna ökas. Från riksdagens sida lärer emellertid något ytterligare direkt anslag icke vara att vänta och bör icke heller ifrågasättas. Men däremot skulle ett synnerligen effektivt medel vara, om Kungl. Maj:t beviljade kungl. teatern ett årligen återkommande lotteri med fyra dragningar och med bestämmelse, att inkomsten från två av dragningarna omedelbart skulle få för verksamheten disponeras, och att inkomsten från de två andra dragningarna skulle läggas till den av statskontoret förvaltade teaterreservfonden, till dess att denna vuxit till ett sådant belopp, att räntan därav med säkerhet täcker den årliga bristen.

Det vore säkerligen önskligt, om riksdagen i det nu uppkomna sammanhanget ville i motiveringen till sitt beslut i anslagsfrågan uttala sin anslutning till en sådan lösning av medelanskaffningsfrågan ävensom för en allsidig utredning icke blott med hänsyn till ordnandet av teaterverksamheten efter den nu ifrågasatta sammanslagningen inom de kungl. teatrarnas område utan även beträffande teater- och särskilt konsertverksamheten över huvud inom huvudstaden, icke minst med hänsyn till den inverkan konkur-

rensen från enskilda företag kan antagas komma att utöva på den statsunderstödda teater- och konsertverksamhetens bedrivande och anordning.

Vad dramatiska teaterns upplåtande åt Musikaliska Akademien beträffar har jag genom besök på stället och studium av de i teaterns kansli förvarade ritningarna till samtliga våningarna i teaterbyggnaden förvissat mig om, att mer än tillräckliga utrymmen finnas, och att lokalerna äro för det nya ändamålet välbelägna och fordra jämförelsevis ringa ombyggnad. Särskilt erbjuda de nuvarande restauranglokalerna, vilka upptaga flera stora våningar, utmärkta undervisningslokaler.

Med vidhållande sålunda i övrigt av mina i den förut framlämnade motionen framställda yrkanden, hemställer jag vördsamt,

att, därest de av mig i nämnda motion framställda yrkanden med avseende å det av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen begärda teateranslaget av riksdagen i huvudsak bifallas, tiden för sammanslagningen av de kungl. teaternas verksamhet måtte bestämmas till början av det spelår en sådan sammanslagning med hänsyn till gällande kontraktsbestämmelser tidigast kan ske.

Stockholm den 14 januari 1922.

K. J. Ekman,
Jönköping.

Bilaga 1.

Revisionsberättelse.

På grund av det för undertecknad, Cygnæus, den 17 december 1920 meddelade nådiga förordnande, samt det för undertecknad, Cederström, av aktieägarne i Kungl. teaterns aktiebolag vid ordinarie bolagsstämma den 30 november 1920 lämnade uppdrag, hava vi granskat nämnda bolags räkenskaper och förvaltning under spelåret 1920—1921.

Revisorerna hava tagit kännedom om styrelsens protokoll, granskat räkenskaperna med tillhörande verifikationer, tagit del av styrelsens berättelse samt anställt inventering av bolagets kassa och värdehandlingar.

Bolaget hade under spelåret 1920—1921 följande

Inkomster:

Anslag av Staten	Kr.	150,000 :—
Recettmedel	”	989,099 : 64
varav abonnemangsavgifter	Kr.	12,136 :—
Hysesmedel	”	192,420 : 15
Räntor	”	218,832 : 43
För emottagning av ytterplagg, lokalhyra samt ersättning för överlåten rättighet att försälja affischer m. m.	”	65,952 : 65
Av Kungl. Maj:t beviljat bidrag för anordnandet av rund- horisont	”	250,000 :—
Av Kungl. Maj:t beviljat bidrag från Teaterlotteriet	”	702,764 : 98
” ” ” beviljat lån från reservfonden	”	527,000 :—
Från spelåret 1919—1920 balanserad brist	Kr.	54,605 : 23
Förlust under spelåret 1920—1921	”	81 : 58
	Summa Kr.	3,150,756 : 66

Utgifter:

Saldo från spelåret 1919—1920	Kr.	54,605 : 23
Avlöningar	”	1,600,699 : 13
Tjänstgöringspänningar och arvoden	”	119,353 : 75
Honorar till kompositörer, författare och översättare m. m.	”	27,023 : 93
Musikalier, instrument m. m.	”	14,653 : 68
Tillfälliga engagemang	”	74,828 : 51
Övriga omkostnader (belysning, uppvärmning, dekorations- och scenmaskineriet, kostymer, annonser m. m.)	”	784,629 : 50
Dyrtidstillägg	”	474,962 : 93
	Summa Kr.	3,150,756 : 66

Bolagets ställning den 30 Juni 1921 utvisar:

Tillgångar:

Kassabehållning	Kr.	9,730 : 34
Upplupna, obetalda räntor	”	93,221 : 38
Obligationer	”	155,000 :—
Å kapitalräkning i bank	”	10,250 :—
Diverse fordringar	”	79,267 : 45
Saldo till spelåret 1921—1922	”	54,686 : 81
	Summa Kr.	402,155 : 98

Skulder:

Aktiekapitalet	Kr.	294,000:—
Avsatt till revisionsarvodet m. m.	„	1,100:—
I förskott inbetalda hyror	„	45,925:—
Till bank	„	61,130:98
Till "Kungl. teaterns reservfond" att återbetalas i den mån tillgångarna sådant medgiva kr. 2,722,070:81.		

Summa Kr. 402,155:98

De i styrelsens berättelse omförmälda, av herr Fredrik Björn till Kungl. teatern testamenterade medel, hava bokförts såsom särskild fond; och hava fondens räkenskaper och värdehandlingar av revisorerna granskats.

Under en lång följd av år hava Kungl. teaterns anslag, räntor, recettmedel och övriga egna medel visat sig otillräckliga för täckande av de med Kungl. teaterns verksamhet förenade, år efter år stegrade omkostnader. Följden härav har blivit den, att avsevärda underskott å teaterdriften uppstått. För täckande av dessa underskott har Kungl. teatern, efter därom av Kungl. teaterns styrelse gjorda framställningar, vid upprepade tillfällen av Kungl. Maj:t erhållit extra bidrag, vilka beviljats antingen direkt av lotterimedel eller i form av lån från Kungl. teaterns reservfond. Även om dessa lån delvis täckts eller avsetts att täckas genom senare anordnade penninglotterier, är under alla förhållanden ett dylikt förfaringssätt förenat med den olägenheten, att Kungl. teaterns — förutom det ordinarie anslaget — så gott som enda säkra inkomstkälla av större betydelse, nämligen räntan å nämnda fond, efter hand minskas. Att detta, med hänsyn till Kungl. teaterns ekonomiska säkerhet, måste vara ägnat att inge betänkligheter synes vara tydligt. Såsom ett önskemål måste framstå, att Kungl. teaterns ränteinkomst från nämnda fond ökas i stället för att, såsom under de senare åren skett och alltjämt sker, minskas. Med avseende härpå och då det lär vara uteslutet, att det till Kungl. teatern nu utgående ordinarie anslaget samt Kungl. teaterns recettmedel och övriga egna medel kunna tänkas för framtiden mera än nu komma att förslå till täckande av Kungl. teaterns utgifter, synes det vara erforderligt att — under förutsättning att ökat fast statsanslag icke anses kunna ifrågakomma — Kungl. teaterns reservfond, för säkerställande av Kungl. teaterns verksamhet, genom lotteridragningar eller på annat sätt snarast möjligt tillföres det kapitalbelopp, som efter verkställd utredning må befinnas erforderligt för att räntan å fondens kapital jämte Kungl. teaterns övriga inkomster skall kunna beräknas täcka de för teaterdriften nödiga utgifter.

Revisorerna, som funnit, att Styrelsen med synnerligt intresse och nit utövat ledningen och förvaltningen av Kungl. teatern under spelåret 1920—1921, hemställa, att full ansvarsfrihet måtte meddelas Styrelsen för samma spelår.

Stockholm den 18 November 1921.

A. W. CYGNÆUS.

R. CEDERSTRÖM.

Transumt av Kungl. Dramatiska teaterns aktiebolags styrelseberättelse för spelåret 1920—1921.

Inkomster 1920—1921:

Hyror	Kr.	32,200:—
Recettmedel	”	753,548: 90
Garderobsavgifter	”	39,743: 25
Programförsäljning	”	1,000:—
Räntor	”	7,315: 11
Turnéer	”	8,149: 40
Utgifter utöver inkomster	”	352,411: 44
	Kr.	1,194,368: 10

Utgifter:

Styrelsens, tjänstemäns o. teaterbetjäntes avlöning	Kr.	85,115: 95
Skådespelarepersonalens och statisters avlöning ...	”	310,460: 15
Dyrtdstillägg	”	320,484: 06
Pensioner	”	700:—
Elevskolan	”	15,100: 65
Musik	”	39,448: 74
Författare och översättare	”	35,334: 92
Manuskript, böcker och musikalier	”	4,934: 60
Kostymer	”	60,231: 15
Attribut, rekvisita och möbler	”	25,382: 48
Dekorationer och sceninventarier	”	40,278: 78
Övriga inventarier jämte inredningar i lokaler	”	3,232: 16
Scenmaskineriet	”	28,390: 81
Belysning	”	40,391: 89
Eldsläckning	”	8,870:—
Uppvärmning och ventilation	”	65,624: 29
Vattenavgifter och renhållning	”	16,529: 68
Dörrvaktmästare och rockemottagare	”	29,014: 50
Annonser	”	15,043: 52
Assuranser	”	4,834: 57
Diverse omkostnader	”	26,014: 76
Dekorationsmagasin	”	5,849: 46
		1,181,267: 12
Avskrivningar	Kr.	13,100: 98
	Kr.	1,194,368: 10